

Соболь С. В.

Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара,
Наукова бібліотека

УДК 027.7–053.81

БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЦЕНТР ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ТА ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ МОЛОДІ

В статті розкриваються сучасні аспекти культурно-просвітницької діяльності бібліотеки вищого навчального закладу. Розглянуто досвід Наукової бібліотеки, значну увагу приділено традиційним та інноваційним формам роботи з молоддю.

Ключові слова: Наукова бібліотека ДНУ, культурно-просвітницька діяльність, робота з молоддю.

З часів виникнення перших університетів бібліотека була тим осередком, навколо якого концентрувалися наукові ресурси, проводилися наукові дискусії, здійснювалося навчання молоді. За влучним висловом англійського філософа XIX століття Томаса Карлейля «університет – це зібрання розумних людей навколо гарної бібліотеки». Іншими словами, вищий навчальний заклад починається з бібліотеки, а рівень її діяльності впливає на авторитет університету, якість і зміст навчання та наукових досліджень.

Сьогодні розуміння сучасної бібліотечної діяльності значно розширилося порівняно навіть із недалеким минулим. Бібліотека XXI століття – це бібліотека нового формату, оновлений інформаційний і культурний центр. І користувач (а тим більше, якщо мова йде про студентську молодь – творчу, інтелектуально розвинену, найбільш мобільну й динамічну частину суспільства) має це відчувати. Пріоритетною діяльністю бібліотек на сьогоднішній час є не тільки комплектування фондів, створення електронних каталогів, запровадження нових методів, які полегшують роботу користувача при пошуку потрібної літератури, але й розширення видів культурно-просвітницької і дозвільно-освітньої діяльності. Адже в сучасних умовах важливо виховати гармонійну особистість, здатну до постійної самоосвіти та саморозвитку.

Основоположною тезою успіху культурно-просвітницької роботи в сучасній бібліотеці вищого навчального закладу є розуміння того, що нинішні студенти – це освічені, всебічно розвинені люди, які завдяки новітнім інформаційним технологіям мають колосальний доступ до будь-якої інформації. Сьогодення вимагає від бібліотек якісно нового підходу до своєї діяльності. Але незмінним повинен залишатися творчий

підхід бібліотекаря до своєї справи, прагнення до самовдосконалення, поповнення свого інформаційного багажу – адже, щоб впливати на духовний розвиток молоді, потрібно самому бути розвинуеною особистістю.

У радянські часи стосунки бібліотекаря і читача визначалися ідеологічним впливом з боку бібліотечного працівника, який мав керувати читанням, тобто користувач був об'єктом впливу. Забезпечення користувачеві вільного вибору, доступу до інформації змінює тип відносин між ним і бібліотекою, тобто з об'єкта він перетворюється на суб'єкт взаємовідносин. Стратегічним завданням бібліотеки зараз стає створення комфортних умов для читачів, атмосфери неформального спілкування за рахунок значного зниження рівня офіційності та збільшення ступеня довіри у взаємовідносинах. Характер взаємин користувач-бібліотекар нині – паритетні відносини – потребують більш високого професіоналізму, найпильнішої уваги. Спілкування в бібліотеці сьогодні набуває нового змісту: це не лише бесіда у процесі видачі і повернення документів, а й специфічний комунікативний фон усієї бібліотечно-інформаційної діяльності. Важливими показниками професіоналізму і високої кваліфікації бібліотечного спеціаліста стає сьогодні його особистісна, інформаційна, соціально-психологічна, мовна компетентність, вміння створити інноваційний простір, реалізувати свій творчий потенціал. Ми переживаємо складний етап історії нашої держави. Цей етап для молодого покоління створює ситуації соціальної втомленості. І саме в таких випадках бібліотека повинна приваблювати користувача атмосферою затишку та спокою, фундаментальністю та доступністю, безконфліктністю та креативністю.

Культурно-просвітницька діяльність Наукової бібліотеки ДНУ ім. Олеся Гончара включає різноманітні форми і методи інформування та популяризації літератури: це книжкові виставки, бібліографічні огляди, тематичні та тематично-коментовані перегляди, бесіди, літературні вечори, творчі зустрічі, презентації. Всі заходи проводяться як у приміщенні бібліотеки, так і в навчальних аудиторіях, на засіданнях кафедр, під час загально університетських свят.

Книжкова виставка в бібліотеці залишається ефективною формою зорової реклами літератури, яка має за мету поширення наукових та кращих художніх творів. Основними перевагами книжкових виставок є наочність та оперативність. Організація будь-якої книжкової виставки має за мету викликати зацікавленість користувача до видань, які демонструються. Сучасне мистецтво ввело в обіг таке поняття як інсталяція, тобто представлення сукупності предметів, композиція, форма, колір, текстура яких повинна

народжувати в глядацькій уяві певні асоціативні образи. Ми не могли цією ідеєю не скористатися. Такі виставки стають не тільки прикрасою читальних залів, а й привертають увагу до книжкових фондів, стимулюють пізнавальну діяльність, саме тут виникає безпосередній контакт читача з книгою. Святкова виставка «Новорічне ретро», в експозиції якої представлені новорічні та різдвяні вітальні листівки XX століття, виховує естетичний смак та пропонує по новому подивитися на звичні речі.

Звичайно не можна не згадати книжкові виставки, які бібліотека готує до наукових конференцій, семінарів, практикумів, що проходять в університеті. Такий рекламний захід є ефективним способом оповіщення потенційних користувачів про наявність видань за необхідною темою, а для бібліотеки – це нові читачі і збільшення книговидачі. Наприклад, вже традиційно бібліотека бере участь у загально університетських літературних читаннях: у травні вони присвячувалися 160-ій річниці від дня народження Івана Франка «Жив-любив і не набрався скверни», до яких була підготована книжкова виставка «Український Мойсей». Приймаємо участь у щорічних гончарівських читаннях, присвячених пам'яті видатного письменника; літературних читаннях «Планета Павла Загребельного» та інше. На замовлення викладачів історичного факультету підготували для студентів тематичний перегляд літератури «Подорож у Середньовіччя», що супроводжувався бібліографічним оглядом і завершився розповіддю про цікаві факти, сторінки з історії соціально-економічного життя міста та маєтків у середні віки.

Заслуговує на увагу і одна із традиційних форм інформування та реклами – бібліотечний плакат. З метою зробити книгу привабливою і потрібною в очах сучасної молоді, привернути увагу до подій, що відбуваються сьогодні в нашій країні бібліотекарі читальної зали соціально-гуманітарних наук підготували інформаційний плакат «Пронизлива правда про наш час і Україну». Створення віртуальних виставок, які зможуть зацікавити користувача – процес творчий. Безумовною перевагою є те, що це не обмежений у часі та просторі захід, що дає можливість розмістити текстову інформацію, графічні зображення, які розкривають зміст наших фондів. Відвідувачі нашого сайту мають можливість ознайомитися з віртуальними виставками «Жіночі голоси в сучасній українській прозі», «Велетень думки і праці» (присвячена творчості Івана Франка), «В лабіринті фантазій» та іншими.

Дедалі більшої популярності набуває така форма як презентації різноманітних бібліотечних документів: книг, періодичних видань, фотодокументів, що сприяють піднесенню іміджу бібліотеки. Достатньо вдало та жваво пройшла презентація нової

книги співробітника бібліотеки Михайла Макаровського «Ничего кроме правды». Студенти мали можливість поспілкуватися з відомими творчими особистостями нашого міста – талановитою поетесою Емілією Львівною Вакс, доцентом факультету прикладної математики Георгієм Ісаковичем Скороходом, науковим співробітником музею «Літературне Придніпров'я» Аллою Фарімець.

Незвичний формат зустрічей і у «Жіночому клубі». Захоплення сучасної жінки – найрізноманітніші: література, мистецтво, психологія, подорожі – все, що піднімає над буденністю, розвиває інтелект, збагачує емоції. А поряд з цим – широке коло суто жіночих інтересів: дім, сім'я, здоров'я, мода... Ось і в програмах зустрічей «Жіночого клубу» співіснують поетичні вечори та презентації різноманітних способів зберігання овочів, фруктів та ягід на зиму. В рамках клубу була проведена творча зустріч з місцевою поетесою, головою Дніпропетровської організації Всеукраїнського творчого союзу «Конгрес літераторів України» Людмилою Некрасовською; з талановитим поетом, перекладачем, сценаристом, в минулому випускником нашого університету Семеном Заславським.

Бібліотека вищого навчального закладу – це територія молоді, це територія тих, хто не утратив смак до читання, хто відчуває потребу в неформальних контактах з однодумцями, творчій самореалізації та самоствердженні. Серед наших читачів користується великою популярністю молодіжний клуб «Штрих». Обдаровані молоді музиканти та композитори, літератори-початківці мають змогу презентувати в бібліотеці свої перші творіння та отримати підтримку, пораду, або й критику серед спільної по духу творчої аудиторії. Яскравими й незвичними були музично-літературні вечори «Козацька мантра», «Музична магія квітня», «Поезія Pro» та інші. Очевидним є той факт, що у процесі проведення багатьох просвітницьких заходів у більшості студентів з'являється шанс розвинути такі здібності, як ініціативність, самостійність, прагнення успіху. Саме ті заходи, у яких молоді люди виступають не пасивними слухачами, а найактивнішими учасниками, користуються серед студентів найбільшою популярністю. Співробітники відділу художньої літератури провели літературний марафон «Я в серці маю те, що не вмирає», присвячений 145-річчю від дня народження Лесі Українки. В ньому приймали участь студенти, викладачі та бібліотекарі. Результатом роботи став відеоролик із записами найкращих виступів, який розміщено на нашому сайті, сторінці в Facebook та на YouTube.

Ще одним прикладом того, що наші читачі приймають активну участь в житті бібліотеки, є літературний бенефіс «В рядках мудрого Данте». Під час проведення заходу аудиторія була залучена до активних дій, студенти з задоволенням декламували й мали можливість порівняти різні переклади «Божественної комедії». Читачі ознайомилися з творчим портретом письменника, історією його життя. Була проведена бесіда на тему «Вплив Данте на творчість українських поетів від Франка до сучасних авторів». Підвищений інтерес викликала літературно-художня експозиція «Данте в мистецтві», та книги, вибрані із фондів відділу рідких видань. Захід пройшов в неформальній невимушеній атмосфері під музичний супровід записів симфонії Ференца Листа.

Зацікавленість історією, в т.ч. історією рідного краю об'єднала допитливих читачів. З минулого року в бібліотеці збирається історичний гурток під керівництвом доцента кафедри всесвітньої історії Ольги Миколаївни Каковкіної, участь у якому розширює кругозір студентства про минуле і сьогодення своєї «малої» Батьківщини. Часто нашу бібліотеку відвідують школярі та учні ліцеїв – наші потенційні читачі. Для них бібліотекарі організовують екскурсії, знайомство з фондами, коментовані виставки художніх творів, альбомів образотворчого мистецтва. Наприклад, виставка-гра «В чарівному світі екранізацій», що розкриває тему впливу художньої літератури на кіномистецтво та привертає увагу до читання екранізованих творів.

Об'єднання зусиль читачів та бібліотекарів сприяють активізації діяльності бібліотеки, народженню творчих ідей, підвищенню статусу бібліотеки у цілому. В рамках фестивалю актуального мистецтва та нових медіа в міському просторі «Конструкція» наша бібліотека стала знаковим місцем, яке формує сучасний образ простору Дніпра. В затишному куточку зимового саду відбувся концерт сучасної електронно-інструментальної музики за участю митців з Данії та Швеції. Вже традицією стали концерти в приміщенні бібліотеки народної хорової капели «Просвіта» ім. А. Кулагіна, де відвідувачі мають можливість прослухати духовну, класичну і народну музику українських та зарубіжних авторів. Серед наших відвідувачів багато талановитих людей, що створюють справжні мистецькі шедеври. Це захоплення бісероплетінням, в'язанням, художньою вишивкою, декупажем, фотографією тощо. Їх роботи представлені на різноманітних виставках прикладного мистецтва і фоторобіт. Бібліотека стала центром для спілкування іноземних студентів. Традиційно у відділі іноземної літератури проходять насичені свята зустрічі Нового року за східним календарем.

Використання сучасних інформаційних технологій дає можливість представити інформацію яскраво, динамічно, у формі, що повинна запам'ятатися надовго, бо високий емоційний рівень дозволяє досягнути більшого ефекту у порівнянні з традиційними формами. Інформація про всі заходи виставляється на сайті бібліотеки, сторінках у Facebook, ВКонтакте. Ми постійно оновлюємо контент, розміщуємо анонси, репортажі із заходів, додаємо фотоальбоми нашого сьогодення, обмінюємось посиланнями і публікаціями з нашими користувачами.

Проаналізувавши просвітницьку роботу бібліотеки, можна з впевненістю сказати, що бібліотеки вищих навчальних закладів беруть активну участь у вихованні всебічно розвинутих і знаючих спеціалістів, готових до запровадження нового, здатних займатися самоосвітою, працювати з інформаційними технологіями, а також духовно збагачених людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковальчук, С. Сучасні форми роботи в бібліотеках / С. Ковальчук // Бібліотечна планета – 2014. – № 2. – С. 24–26.
2. Лупіка, Л. Сучасні аспекти культурно-просвітницької та виховної роботи бібліотек вищих навчальних закладів / Л. Лупіка // Бібліотечний форум України. – 2012. – № 2. – С. 22–24.
3. Молчанова, С. Роль бібліотек ВНЗ у формуванні ціннісних орієнтирів молоді в нових умовах / С. Молчанова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2015. – № 1. – С. 39–43.
4. Печериця, Я. Б. Організація просвітницької роботи бібліотеки вищого навчального закладу / Я. Б. Печериця // Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні : зб. тез доповідей XI наук.-практ. конф., 30 березня – 4 квітня 2015 року. – Львів, 2015. – С. 312–314.

Соболь С. В.

Днепропетровский национальный университета им. О. Гончара, Научная библиотека

**БИБЛИОТЕКА ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ КАК ЦЕНТР
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО И ТВОРЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ МОЛОДЕЖИ**

В статье раскрываются современные аспекты культурно-просветительской деятельности библиотеки высшего учебного заведения. Рассмотрен опыт Научной библиотеки, значительное внимание уделено традиционным и инновационным формам работы с молодежью.

Ключевые слова: Научная библиотека ДНУ, культурно-просветительская деятельность, работа с молодежью.

Sobol S. V.

Oles Honchar Dnipropetrovsk National University, Scientific Library

**A LIBRARY OF A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION AS A CENTRE OF
INTELLECTUAL AND CREATIVE DEVELOPMENT OF YOUTH**

The article deals with modern aspects of cultural and educational activity of the library of a higher educational institution. The experience of Scientific Library is shown. Great attention is given to traditional and innovational forms in working with youth.

Keywords: Scientific Library of DNU, cultural and educational activity, work with youth.